

Кучма О.Л., к.ю.н., доцент

доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ
ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ»**

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (надалі – Закон) загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - соціальне страхування) - система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення, страхові виплати та надання соціальних послуг застрахованим особам за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.

Дане визначення є дещо дискусійним та містить певну невідповідність із змістом видів соціального страхування яке полягає у наступному.

По-перше, використано як поняття одного порядку матеріальне забезпечення та страхові виплати. З'ясуємо, що є матеріальним забезпеченням а що є страховою виплатою.

Відповідно до статті 20 Закону за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг: 1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною); 2) допомога по вагітності та пологах; 3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві); 4) оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Згідно із частиною першою статті 19 Закону право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності виникає з настанням страхового випадку в період роботи (включаючи час випробування та день звільнення), якщо інше не передбачено законом.

Статтею 36 Закону надано визначення страхових виплат - грошові суми, які Фонд виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, у разі настання страхового випадку.

Тобто, для отримання матеріального забезпечення та для здійснення страхових виплат має бути умова – настання страхового випадку; і матеріальне забезпечення за даним законом і страхові виплати здійснюються в грошовій формі.

Виходячи з вищенаведеного, констатуємо, що матеріальне забезпечення і страхові виплати у соціальному страхуванні є синонімами; матеріальним забезпеченням називають страхові виплати, які здійснюються за таким видом соціального страхування, як у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, а страховими виплатами називають матеріальне забезпечення, яке надається за таким видом соціального страхування, як від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Доцільно в Законі визначитися із терміном, який слід використовувати при наданні визначення соціального страхування – або «матеріальне забезпечення» або «страхові виплати», але не потрібно перераховувати у визначенні термінів синоніми.

Враховуючи те, що соціальне страхування є складовою соціального забезпечення і матеріальне забезпечення в соціальному забезпеченні охоплює не тільки страхові виплати, а і інші виплати, вважаю за доцільне в Законі використовувати термін «страхові виплати», оскільки даний Закон передбачає тільки такий різновид матеріального забезпечення.

Також законодавець розмежовує страхові виплати та страхові витрати. Так, у частині третій статті 36 Закону зазначено, що підставою для оплати потерпілому витрат на медичну допомогу, проведення медичної, професійної та соціальної реабілітації, а також страхових виплат є акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання (отруєння) за встановленими формами. Разом з тим, в частині сьомій статті 36 Закону визначено, що страхові виплати складаються із: 1) страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної

працевдатності (далі - щомісячна страхова виплата); 2) страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого); 3) страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності; 4) страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

Вважаю невикористаним зазначати як окремі види виплат поняття, які співвідносяться як загальне і часткове.

Пропоную частину третьої статті 36 Закону викласти у наступній редакції: «Підставою для проведення медичної, професійної та соціальної реабілітації потерпілих, здійснення страхових виплат особам, які мають на це право є акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання (отруєння) за встановленими формами.»

По-друге, у визначенні терміну соціального страхування передбачено надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам. Але відповідно до частини третьої статті 27 Закону допомога на поховання надається застрахованій особі, члену її сім'ї або іншим юридичним чи фізичним особам, які здійснили поховання; згідно із частиною першою статті 41 Закону у разі смерті потерпілого право на одержання щомісячних страхових виплат мають непрацевдатні особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина померлого, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після його смерті.

Зазначення тільки застрахованих осіб у визначенні терміну соціального страхування не повною мірою охоплює суб'єктний склад одержувачів матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.

Вважаю за доцільне в Законі передбачити наступне визначення соціального страхування: «загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - соціальне страхування) - система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає страхові виплати та надання соціальних послуг особам, які мають на це право за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.

Література:

1. Закон України від 23.09.1999 р. №1105-XIV Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: [Електронний ресурс] / <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>